

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร

OTOP

วัลย์พร ร่มรื่น

นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขาธิการกรม

การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทย ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาการผลิต ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทยอย่างมีคุณภาพ เต็มประสิทธิภาพ และครบวงจร จะช่วยรักษาภูมิปัญญาด้านสมุนไพรไทย ที่สำคัญตลาดความต้องการสมุนไพรเพื่อรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหารเสริมและเวชสำอาง อย่างไรก็ตามในประเทศไทยมีพืชสมุนไพรที่ชุมชนรู้จักสรรพคุณและนำมาใช้ประโยชน์มีอยู่ประมาณ 1,800 ชนิด และมี 300 ชนิดที่เป็นวัตถุดิบสมุนไพรที่หมุนเวียนในท้องตลาด ซึ่งที่ผ่านมาการบริหารจัดการสมุนไพรยังไม่เป็นระบบส่งผลต่อวัตถุดิบไม่ผ่านมาตรฐาน ความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดของผู้ประกอบการไทยทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กมีค่อนข้างน้อยภาครัฐจึงเห็นความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการผลิตสมุนไพรของผู้ประกอบการไทยให้ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพร

กรมวิทยาศาสตร์บริการ โดยสำนักเทคโนโลยีชุมชน มีภารกิจสำคัญในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เช่น ลูกประคบสมุนไพร สบู่ก้อน สบู่ก้อนกลีเซอริน สบู่เหลว แชมพู ครีม นวดผสม ผลิตภัณฑ์ปิดผมขาว และผลิตภัณฑ์บำรุงผิวมาอย่างต่อเนื่อง และยังมีบริการถ่ายทอดเทคโนโลยีขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีคุณภาพและมาตรฐานให้กับกลุ่มผู้ประกอบการระดับชุมชนและ SMEs รวมถึงการให้คำปรึกษาในด้านระบบคุณภาพ เช่น หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตเครื่องสำอางว่าด้วยสุขลักษณะทั่วไป (Good Hygienic Practice for Cosmetics, GHP) หลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice, GMP) เป็นต้น

จากการสำรวจของกรมวิทยาศาสตร์บริการที่ผ่านมาพบว่า ผลิตภัณฑ์ OTOP ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารยังมีจำนวนมากที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ส่วนใหญ่พบปัญหาผลิตภัณฑ์มีค่าความเป็นกรด-เบส สูงกว่าที่มาตรฐานกำหนด ปริมาณไขมันในสบู่ก้อนต่ำกว่าที่มาตรฐานกำหนด ผลิตภัณฑ์เกิดการแยกชั้นเมื่อทิ้งไว้เป็นเวลานาน และพบมีปริมาณเชื้อจุลินทรีย์มากเกินไปที่มาตรฐานกำหนด รวมทั้งพบมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอทำให้ไม่สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพเดิม นอกจากนี้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ ยังไม่ได้รับการยอมรับของผู้บริโภค ดังนั้นกรมวิทยาศาสตร์บริการจึงได้ดำเนินโครงการการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ OTOP ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร มุ่งเน้นที่จะส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการสินค้า OTOP ในทุกภูมิภาค โดยการนำวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยีเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ได้สินค้าคุณภาพ ตลอดจนผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการพัฒนาแล้วเข้าสู่กระบวนการยื่นขอการรับรองมาตรฐาน มผช. หรือยื่นจดแจ้งเครื่องสำอางควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อเป็นการยืนยันคุณภาพที่ได้มาตรฐานสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพร ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถขยายโอกาสทางการตลาดได้

ภาพตัวอย่างการลงพื้นที่ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและให้คำปรึกษาเชิงลึกแก่ผู้ประกอบการ

ผลการดำเนินงานลงพื้นที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีและให้คำปรึกษาเชิงลึกดำเนินการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ ใน 18 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี พัทลุง ลำปาง สุรินทร์ เชียงใหม่ สระแก้ว จันทบุรี ระยอง สุราษฎร์ธานี ชุมพร นครปฐม กาญจนบุรี นครราชสีมา ร้อยเอ็ด เลย หนองบัวลำภู ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มีจำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีกว่า 175 ราย มีจำนวนสินค้า OTOP ที่เข้าสู่กระบวนการยื่นขอรับรองมาตรฐานกว่า 40 ผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานยังพบปัญหาและอุปสรรคด้านการจดแจ้งผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง การไม่มีทายาทรุ่นใหม่ที่จะช่วยดำเนินการผู้ประกอบการรายย่อยยังขาดความพร้อมด้านการลงทุน และอื่นๆ ซึ่งยังมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งบทบาทนักวิทยาศาสตร์ของกรมวิทยาศาสตร์บริการที่จะได้มีการนำปัญหาและความต้องการของผู้ประกอบการมาเป็นโจทย์วิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์นำผลงานที่ได้ไปถ่ายทอดให้ผู้ประกอบการช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและวัตถุดิบในท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ที่มาข้อมูล : กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร สำนักเทคโนโลยีชุมชน กรมวิทยาศาสตร์บริการ